

זה עלול להוות חולשה רבה, אם תפעל בריטניה לבדה, וביחוד כשמלטה וגוברלטר, ובפרט האחרון, אינם מתאימים כבסיסים אויריים. אולם במקרה, שאינו מתקבל על הדעת, שבריטניה תסתבך במלחמה בלי כל בן ברית מבין מעצמות הים התיכון, טוב תעשה אם תפעל ברדיוס מוגבל משני הקצוות ומהמרכז, ועיי כך תעשה את תנועת אניות המסחר של האויב בלתי אפשרית כמעט ואת תנועת אניות המלחמה מסוכנת בהחלט.

סכום הדברים: סכנה רבה היא לאיטליה להתחיל בהרפתקאות חדשות ובהתקפה ימית, משום שהיא נתונה לפגיעה במידה יוצאת מהכלל, ותשאר במצב זה אף אם תצליח לכרת ברית עם ספרד. בריטניה מצדה נתונה לאיומים במצרים, אולם כל הצלחה איטלקית שם לא יהיה לה ערך מכריע, אם העמים הערביים יתמכו בדמוקרטיות. בעזרתה של צרפת תוכל בריטניה לשלוט בים התיכון, בתנאי שתנתר על הים התיכון לצרכי מסחרה ואניותיה הגדולות, ותגש מיד לבנין אניות מלחמה קטנות במספר רב.

לו היתה איטליה מנתרת על הלומותיה בנוגע לאימפריה רומית ובאה לשולחן עגול, היתה זוכה בחלק הארי של צרכיה, ללא סכנת תבוסה, והשלום היה חוזר לשלוט בים התיכון.

אל. נלילי

הצבא הבריטי לאחר הרפורמות של אביב 1939

1. הערות כלליות

שינויים מרחיקים לכת הוכנסו בהיקפו, במבנהו ובתפקידיו של הצבא הבריטי במשך החדשים האחרונים. שינויים אלה מחייבים הערכה מחודשת של מקום הצבא הזה – הן במערכת ההתגוננות של אנגליה וקיסרותה העולמית, הן בהתמודדות המזוינת האפשרית של הגדולות במעצמות.

מתוך מבט ראשון יכולה להתעורר שאלה, ואולי גם תמיהה: מדוע דוקא שינויים אחרונים אלה הם המחייבים הערכה מחודשת של צבא בריטניה כגורם משתנה במפה האסטרטגית של העולם. הלא זה כשלוש שנים ומחצה נתון הצבא הזה כולו לתמורות ארגוניות וטכניות בלתי-פוסקות, ואינטנסיביות מיוחדת של תקונים ושבירת מסורת מקובלת מצינת את השנתיים האחרונות בתולדותיו, מאז נכנס לתפקידו מיניסטר-המלחמה, בעל האמביציה הרבה ומרק-הסעולה הגדול – הור בלישה. מה נשתנו, איפוא, תקוני האביב של 1939 מכל פרשת הריפורמות, המסגלת את אופיו של הצבא הבריטי לדרישות הזמן?

ברם, השנויים של החדשים האחרונים חרגו ממסגרת שיפורים טכניים בציוד או שיפוץ אורגניזציוני בלבד. יד המתקן נגעה בעצם יסודותיו של הצבא הבריטי, והתמורות שבמבנה באו כתוצאה הערכה חדשה בנידון עצם תפקידיו של כוח-

יבשה אנגלי לתקופה הקרובה. על כן אפשר לכוון בשם תמורות היסטוריות-
אולם, מה היו סיבותיה ומה היא מהותה של הערכת תפקידים חדשה זו?
מהלך המחשבה העיקרי ב-1937-1938 ביחס לתעודותיו של הצבא האנגלי
היה, כי צבא זה נועד, בראש וראשונה, לשמור על ארץ-המטרופולין (ע"י הדיביויות
האנטי-מטוסיות וצבאות-החוף של חלקו הטריטוריאלי); להבטיח את דרכי-החבור
החיוניים עם הקיסרות העולמית ועם שאר ארצות התבל ע"י חילות-המצב בבסיסים
הימיים ובעמדות-המפתח (כגון מלטה, סינגפור וכיו"ב); ולקיים תפקידי הגנה
חיצונית ופנימית במושבות, בשטחי החסות (והמנדטים) ובקיסרות הודו. אשר
לשתוף-הפעולה בשעת מלחמה עם בעלי-ברית אפשריים ביבשת אירופה (קרי -
צרפת), - לא הזכירוהו אלא במקום האחרון בשורת התפקידים. כזה היה סדר
התעודות אשר צוינו לצבא בנאום-התקציב הידוע של לְסלי הור-בלישה בראשית
מרס 1938. נאום אשר סָקם סָקם בהיר ומוסמך ביותר את התפיסה החדשה (און)
של השמוש האסטרטגי בכוחות-היבשה המזוינים אשר לבריטניה.
האמת היא, כי דעות המומחים והצבור באנגליה היו מחולקות ביותר בשאלה
אחרונה זו. ההצעות על משלוח צבא בריטי רב לצרפת עוררו זכרונות על האבדות
העצומות (ומעוֹסות-התכלית) בקרבות סוֹמָה (1916) ופֶשְנָדל (1917) והיו בלתי-
פופולריות. גברו הגעגועים לצמצום השתתפותה של אנגליה במלחמה, באם תבוא, בסגנון
המסורת הבריטית הקלסית. הכונה היתה לרכוז המאמץ המלחמתי הכריטי בתחומי
של צי-הים (ובהתאם לתקופה החדשה - של צי-האוויר), וכן בהפיכתה של אנגליה
התעשייתית לבית המלאכה הצבאי המרכזי לעצמה ולבני-בריתה. תפיסה בריטית
אסטרטגית זו הוכתרה בשם, אסטרטגיה של הסכּוֹן-כּוּחֵנוּ. אמנם, כל החוגים
חושבי מחשבתה הצבאית של בריטניה היו מאוחדים בהכרה, כי בימים אלה של
אוריה צבאית אדירה, כל הפקרת קרקע צרפתי לכבוש זר מסכנת את האפשרות
של התגוננות מוצלחת באיים הבריטיים עצמם. כסיי-אוויר גרמניים מעבר ל-תעלה-
(לה-מנש) היו לא רק מחריבים את ערי דרום-אנגליה, אלא גם מנתקים את חברי-
הים של בריטניה, וגוזרים עליה גדול והרעבה. אלא שקיוו, שהחזית המבוצרת של
צרפת (קרי-מגיֵנוֹ) תעמוד בפני התקפותיו של האויב, אשר יצטרך בו בזמן להלחם
גם נגד בעלי-בריתה של צרפת במרכז אירופה, במזרח ובדרום-מזרח. חשבו על
כן, כי עזרה בריטית פעילה באויר ומשלוח, לכל היותר, של דיביויות בריטיות ספורות
(משתים עד חמש), ובעיקר - של פורמציות משורינות, - יספיקו לשם מלוי חובת
הברית. מניעת ההתקדמות הגרמנית וקיום חזית-מערב איתנה. המפנה בהערכה
התחיל להסתמן לאחר הסכם מינכן וביטולו, למעשה, של צבא ציכור-סלובקיה. לפי
הסורמולה המתהלכת - אכדו לצרפת 35 דיביויות ציכיות. מעכשיו יכול היה צבא
גרמניה כולו להסתער על החזית הצרפתית. באופן אבטומטי התגברה התביעה
הצרפתית כי אנגליה, האחראית לפרשת מינכן, תמציא את הדיביויות החסרות להבטחת
תחום-המזרח בפני פריצה - וביחוד, כשגם גבולה הספרדי (וכמובן - האיטלקי) של
צרפת הוצג בפני סכנה ממשית.

לו היינו מחפשים הגדרה פוליטית, אפשר היה להגיד כי אנגליה נחבצה לתשלום בעד מדיניותה קצרת-הראי בצ'כיה ובספרד. אך במציאות הצבאית לא היה זה אלא סכום הדרגה הראשונה של מלחמה אירופאית מוקדמת, שנסתימה בכבוש עמדות-מפתח חשובות במרכז-אירופה (צ'כיה), ויתכן גם בדרום-מערבה (ספרד). ע"י הבלוק הגרמני-איטלקי, ע"י כך הוכנו תנאים נוחים פי-כמה בשביל התקפה ישירה על אנגליה וצרפת. שומה היתה, איפוא, על אנגליה לדאוג, לקראת הדרגה הבאה, הבלתי-אמצעית, של המלחמה האירופאית, לשנים אלה: א) כיצד להגדיל את כוחה המזוין; ב) כיצד להרחיק מעצמה את אפשרות הפגיעה הבלתי-אמצעית בשטחה, במשקה, באוכלוסייה. שני צרכים אלה הולידו את רביזיות העיקרים הצבאיים של אביב 1939.

כבוש צ'כיה ע"י הגרמנים (ורבוי המקורות הכלכליים שלרשותם) הקטין בהרבה את התקוה לכך, שגם בעתיד יוכל נשקה העיקרי של בריטניה נגד גרמניה להיות – בלוקדה ימית-משקית. התרבות כוחות-הצבא הגרמניים אשר יתפנו להתקפה נגד צרפת, והופעתה של ספרד כמעצמה צבאית מאוחדת ובלתי-דידותית, הגדילו את הסכנה של העתקת החזית האירופאית אל חופי-אנגליה ממש, הצופים לעבר צרפת. על כן החגברה שוב הנסיה, אם לא תמיד מרצון, הרי מתוך ראית ההכרח המר, למשלוח צבא בריטי בן-מידות, שישתתף בהגנה על צרפת. מציגת היא העובדה, כי אף מתנגד ותיק לרעיון צבא-המשלוח לחזית צרפת, כסופרו הצבאי של ה"טיימס" (לידל הרט) שינה את עמדת ההתנגדות המוחלטת שלו, וכעבור זמן לא-רוב נעלמה כמעט לגמרי הפורמולה האומרת, כי כוחות-יבשה בריטיים בצרפת יוכלו להסתפק בהבטחת בסיסי-האוויר הבריטיים, שיוקמו במקרה של מלחמה על אדמת צרפת. הויכוח הרציני היחיד שנמשך בחוגים הצבאיים של אנגליה היה: מה צרכים להיות ממדיו של צבא-המשלוח, ואיזוהי הדרך שבה אפשר על צד היותר טוב להקימו ולציידו להפקידו. הריאורגניזציה המקיפה של הצבא הבריטי כולו התחילה להתגשם (לפחות – בהחלטות) בצעדי ענק, הכרעות עקרוניות בשאלות-יסוד באו בזו אחר זו, עוד לא היתה כזאת באנגליה בימי שלום. ב-8.3.1939 הכריז מיניסטר המלחמה על תמורות רציניות במבנהו ובעריכתו של הצבא הסדיר ועל בנית, כח-שדה, אקספדיציוני, המכיל את הצבא הסדיר שבמטרופולין ואת כל צבאות השדה הטריטוריאליים. כוחו הכולל צריך היה, לאחר הגשמת התכנית, להגיע ל-19 דיביויות (6 – סדירות, 13 טריטוריאליות). את ההכרזה הזאת, פרי המצב המתוח באירופה, העריכו בכל החוגים הצבאיים והפוליטיים של אנגליה כצעד, מהפכני וכהפיכת כל החשבונות הקודמים לגבי היקפו ותעודתו של הכח המזוין הבריטי. אולם, כבר ב-29.3, בסה"כ אחרי שלושה שבועות, (ברם – שבועים לאחר כבושן המוחלט של נוהמיה ומורביה ע"י הגרמנים...) – באה הכרזת ראש הממשלה (נויל צ'מברלין) על הכפלתו של צבא-שדה הטריטוריאלי והעמדתו של זה בלבד על המספר של 26 דיביויות. רביו של הענף האנטי-טוסי של הצבא הטריטוריאלי צריך היה, אמנם, להסתפק במסגרת צנועה יותר (7 דיביויות – תחת 5); אולם, היות וההכפלה האמורה של

מספר הדיביזיות אשר לצבא־השדה הטריטוריאלי עתידה היתה לבוא לאחר שתגיע כל דיביזיה קיימת לכוח המספרי של הרכב־מלחמה – הרי שהגידול המספרי הכללי של הצבא הטריטוריאלי כולו צריך היה, בהתאם להכרזה זו, להיות קצת יותר מאשר כפלים: קפיצה, שלא היתה דוגמתה בתולדות הצבא הטריטוריאלי הבריטי, ואשר נפגשה בהפתעה, בתקוות – ובקצת ספקנות.

טרם הספיקה האורגניזציה הצבאית להכנס במקצת למסלול תפקידיה החדשים בניוס מאות אלפי החיילים הנוספים ואימונם, – וכבר הוטלה על כתפיה מעמסה חדשה ע"י החלטת הממשלה מ־26.4. יומים לפני גאוס־הרייכסטג של היטלר, ומחוץ כונה בולטת לעצרו מצעדי התגרות חדשים, הצהיר ראש ממשלת בריטניה בבית־הנבחרים על הנהגת שירות־חובה צבאי, בצורה המפשרת של „אימון־חובה“ לתקופה של 6 חדשים בלבד, בזה סוכמה תקופה ארוכה של ויכוח, אשר הספיק להעשות היסטורי בתולדות אנגליה של 30 השנים האחרונות (מאז מסע־התעמולה לשירות־חובה שהתנהל ע"י הפילד־מרשל לורד רוברטס). בריטניה נכנסה לשלב חדש לגמרי בהתפתחותה כמעצמה צבאית.

ב־20.4, באופן מקביל וכאילו בלתי־קשור לאיסטדיות אלו של התרחבות צבאית, אך למעשה מתוך קשר פנימי מהודק ביותר אליהן, הגיעה ממשלת אנגליה להחלטה רבת־המשקל – על הקמת „מיניסטריון־לאספקה“ המיוחד לצרכי הצבא. פירושה – ראשית אותה „מוביליזציה משקית ותעשיתית“ של אנגליה, אשר עליה דובר, אמנם, הרבה בעבר, אבל רק עכשו, עם הגדול העצום בהיקף צרכיו של הצבא, נאלצה הממשלה לגשת להגשמתה. ע"י כך ניתנה דחיפה מכרעת למיליטריזציה של כל מבנה הכלכלי והטכני של מדינה אינדוסטריאלית אדירה זו.

רשימה זו של החלטות ממשלתיות מרחיקות־לכת, בפרק הזמן הקצר שבין ה־8 במרס ל־27 באפריל, עשויה לעורר רושם לא מועט. אולם, גם היא איננה כוללת עדין שורה של שינויים ותוקונים בעלי־ערך, כגון: הריפורמה של מבנה היחידות המשורינות (ב־4 באפריל); הרחבת היקפן ותפקידיהן של „פלוגות ההגנה הלאומית“ (National Defence Companies), כאמצעי לשתוף החיילים הותיקים בגיל גבוה בתפקידי ההגנה; מפנה חדש בבעית הצבאות הקולוניאליים מילידי המושבות ועוד, ועוד. נוכח האופי הזה, המורכב והמקיף ביותר, של הריפורמות האחרונות – מוטב לנסות לעקוב את השפעתן הממשית של אלו על מבנהו ויכלתו של הצבא הבריטי, לפי המדורים הקבועים אשר מהם הוא מרכב – או יהיה מרכב מעכשיו. והם:

1. הצבא הסדיר;

2. הצבא הטריטוריאלי;

3. המיליציה החדשה (ילידת „חובת־האימון“ הצבאית).

2. הצבא הסדיר

השאלה העיקרית, אשר הריפורמה הראשונה ב„פרשת־האביב“ של 1939 (זו), שהוכרו עליה כבר ב־8.3.39, עור לפני כבוש בוהמיה) התאמצה לפתור אותה,

היתה: - כיצד להפיק מכסימום תועלת מהצבא הסדיר הבריטי הקטן (ביחס), בשביל מלוי תפקידים של מלחמה קונטיננטלית באירופה, אשר הוטלו עליו מפאת מחיקת ציכוסלובקיה מהמפה הצבאית?

לשם מתן תשובה כל שהיא לשאלה קשה זו הכרחי היה להשתדל ולהקטין, ככל האפשר, את הדיספרופורציה העצומה בין גודל הצבא הבריטי הסדיר ובין התפקידים האופרטיביים אשר הוצב בפניהם, - אם על ידי רבוי המספרי והגברת כוח-המחץ שלו, ואם ע"י שחרורו המכסימלי האפשרי מתפקידים אחרים. מיניסטריון המלחמה, בתחומי המסגרת הכלכלית והמדינית, שנקבעה ע"י הקבינט כולו, החליט ללכת בשתי הדרכים כאחת. מבחינה מספרית - הוצעה הרכב-השלום (כלומר - בלי תוספת הרזרביסטים, המצורפים ליחידות אחר המוביליזציה) של הצבאות בארץ המטרופולין ובמושבות (אבל - מחוץ להודו) מ-170.000 - ל-185.700. אמנם, לעומת הגדלה זאת באה הקטנתו של הצבא הבריטי (להבדיל מצבא הילידיים ההודי) שבהודו עד ל-46.942, כלומר - ב-10.000 איש, בערך. ע"י כך יורד הרבוי האמתי של הצבא הבריטי בכללו (גם צבא-המצב בהודו בכלל) ל-6.000 איש בערך. אולם, בזה מתבטאת כבר המגמה השנייה: לחזק את הצבא המוכן לפעולה באירופה ובים התיכון, ע"ח כוחות ותפקידים אחרים.

היקף צנוע זה של ההרחבה, אשר הוצעה בראשית מרס, משמש אילוסטרציה לקושי של משיכת מועמדים לשירות בצבא. ויצוין - אם רוצים לראות את כוח הצבא הבריטי לאור המציאות - כי גם בלי ההרחבה שהוצעה חסרו לצבא הבריטי בכללו, בפברואר 1939, כ-900 קצינים וכ-16.000 חיילים וסמלים (סגני-קצינים). את המספרים האלה צריך להחסיר מ-הרכב-השלום הרשמי של הצבא, אשר אושר ע"י הממשלה והפרלמנט. אמנם, הגרעון הזה באנשים היה קטן בהרבה מזה של שנת הכספים 38-1937 (1.200 קצינים ו-24.000 חיילים). את ההשתפרות בניוס טירונים יש ליחס, בעיקר, להטבת תנאי-השרות לחיילים ולקצינים בתקופתו של הור-בלישה במיניסטריון-המלחמה, למאמצי-התעמולה שלו ולמודרניזציה הכללית של הצבא. את הסכויים לגיוס-טירונים ל-1939-1940 העריכו ב-40.000. על יסוד חשוב זה צריך היה הגרעון לרדת שוב ב-50%, בערך.

(כל המספרים האמורים ניתנים כאן בלי להביא בחשבון את ההגדלה הנוספת של הצבא הסדיר, אשר בתכניותיה טפלו בראשית הקיץ, ואשר שעררה בהיקף של 15-20 אלף איש, בעיקר - על יסוד הקמת גדודים (בטליונים), "שלישיים" ו"רביעיים" בכמה מהרגימנטים הקיימים, תוספת סוללות (בטריות), ויתכן, אף ארגון דיביויה נוספת שלמה, להגברת "צבא-המשלוח". העובדה הממשית הראשונה בדרך זו היא התוספת, של גדודים שניים לשנים מהרגימנטים של משמר-המלך - הגוארדיה האירית והולשית).

ברם, כל נסיון למדוד את כוחו של צבא מודרני במספר אנשו בלבד עלול להיות שטחי ובלתי-מאצלף, כי עיקר כוחו מונח ביחידותיו המאורגנות והמצוידות

לפעולות רבות-מחץ, ותכונותיו האיכותיות עלולות לקבוע את ערכו גם מחוץ לפרופורציה של היקפו המספרי. כזאת ודאי שהיתה ביסודה מחשבת המפקדה הבריטית, בקבעה קוי התפתחות לכוחות הסרים לפקודתה.

מה בטוי נתן לה הפעם?

ב-1914 עמדו באנגליה הכן, בתור, צבא משלוח, שש דיביזיות של רגלים ואחת של פרשים, הדומות בכוחן לאלו של הארצות הקונטיננטליות. מאז - פחת הצבא הבריטי במספרו. אולם, הריפורמה של דיביזיות-הרגלים, המעמידה אותה על 9 (ואולי על 10) גדודים במקום 12 לשעבר, אפשרה גם כעת לקיים באנגליה 5 דיביזיות מלאות של רגלים. הדיביזיות האלו (כמו הצבא הבריטי בכללו), הוכאו בהדרגה לרמה די גבוהה של מוטוריוזציה. כיום כל ציודן ותחמשתן, ומחצית כוח האנשים שלהן, ניתנים להעברה בבת-אחת ע"י התובלה (הטרנספורט) המוטורית העומדת לרשותן בקביעות. ע"י כך הוגדל ערכן גם בשביל פעולות-מלחמה נידות (מוביליות) וגם בתור רזרבה מהירת-הנועה לסתימת פרצות אפשריות בקו-מגיננו. התאמתן לתפקיד של "סתימת-פרצות" בחזית תוגדל ע"י הצירוף לכל אחת מהן של אחד משמונת ה"גדודים המוכניים" של מכוונת-יריה כבדות ומרגמות, (מון"קירות") אשר שרדו בצבא הבריטי מהנסיון לארגן בצורה זו רבע (28 גדודים) מכל חיל-הרגלים. * יכלתן למלחמה אירופאית גברה במשך מחצית-השנה האחרונה גם ע"י הפיכת 5 רגימנטים של ארטילריה-שדה לרגימנטים אנטי-טנקיים, מתוך כונה ברורה לצרפם אחד-אחד לדיביזיות הסדירות. מתוך 5 דיביזיות אלו, הקיימות על אדמת אנגליה בימי שלום, עומדות 4 לרשות צבא-המשלוח. ההבדל העצום בין מספר זה לממדים של צבאות יבשת אירופה בולט לעין. לפיכך מובנת דאגתה של המפקדה הבריטית לביצור איכותי ולטיפוח סוג צבאי חדש - הצבאות המשוריינים.

הדיביזיות המשורינות (בלשון רשמית - "המוביליות") האחת שהתקימה עד כה באנגליה היתה עמוסה יחידות, אך קלת-ציוד. היא היתה מורכבת מ-3 בריגדות - אחת של "קורפוס הטנקים", ושתיים של "פרשים ממוכנים" - וכן ממספר רב של יחידות-עוזר (ארטילריה, רגלים, רגימנט של מכוניות משורינות ועוד). למעשה היו מצידות שתי הבריגדות האחרונות, וברובה הגדול - גם הבריגדה הראשונה, בטנקים קלים. לפורמציה זו חסר, איפוא, משקל הזיון הדרוש בשביל התנגשות אירופאית רצינית. החורף הוקדש המאמץ העיקרי בשטח הייצור להספקת סוג חדש של טנקים, אשר כינוהו בשם "אנית-המרוץ" ("cruiser-tank"), והדומה, למעשה, לזה שקראו לו עד כה הטנק הבינוני. ע"י כך הוגברה היכולת של היחידות המשורינות ונוצרה האפשרות האוביקטיבית להטיל עליהן תפקידים נוספים.

אולם, כדי לפלס את הדרך להתפתחות החדשה של פורמציות משורינות - היה עוד צורך לבטל כמה מעצורים ממורשת העבר. בראשית אפריל הוכרו על

* אם רק לא יועמדו הגדודים הנ"ל, לפי הגירסה האחרת, לרשותם הישרה של מפקדי הקורפוסים, בתור צבאות-קורפוס.

שיתופם של כל גדודי הפרשים הממוכנים" ושל "קורפוס הטנקים המלכותי" לענף חדש של הצבא הבריטי, אשר שמו יהיה "הקורפוס המשורין המלכותי". בעצם, לא היתה זו אלא מסקנה הכרחית מהמצב שנתהווה בענף "חיל הפרשים", לאחר שתהליך המיכון הגיע כבר כמעט לסיומו. החל משנה זו קיימים בצבא הבריטי 18 גדודים ממוכנים של פרשים (14 במטרופולין ובמושבות, ו-4 בהודו). לעומת השנים, אשר נשארו "מסויסים" (שניהם - גדוד הפרשים הראשון של המלך, וגדוד הסקוטים האפורים של המלך, השני לדרגונים - נמצאים כעת בארץ-ישראל)*. ברם, כל הרגימנטים, אשר מהם היו מורכבות הבריגדות של חיל-הפרשים הסדיר כבר מצאו את דרכם אל הדיביזיה "הננדת", וכן מוכנו, בעיקר - על יסוד המכונית המשוריינת, (להבדיל מהטנק הקל), בצירוף אחוז של אופנועים ומכוניות-משא קלות (trucks) כל הגדודים של הפרשים שמחוץ לבריגדות. הם יצורפו בשעת מלחמה אחד-אחד לדיביזיות הרגלים, ויגבירו את יכולתן לתנועה ופגיעה מהירה. ובכל זאת כל כך גדול היה כוח המסורת, שהאיחוד של חיל הטנקים וחיל הפרשים, שיונם נעשה כמעט לאינדנטי, הלך ונדחה עד כה. וגם כעת הוצא אל הפועל רק מתוך פשרות עם רגשי-המסורת והדגשה, כי זהו רק "שיתוף" ולא חס ושלום, מוניה". ע"י גישה זהירה זו משתדלים לשמור גם לעתיד על "הרוח הגדודי" ועל הכוח הנפשי של מסורת היסטורית מפוארת, שמיחסים להם חשיבות יתרה בצבא הבריטי.

מכל מקום, איחוד זה של הפורמציות המשוריינות אפשר את ההחלטה על הקמת שתי דיביזיות משוריינות, במקום האחת. ומעכשיו לא עוד תכלול כל אחת מהן שלש בריגדות משוריינות, אלא שחיים בלבד (כל אחת - בעלת 3 גדודים) יחד עם כל יחידות העזר הדרושות, שכבר הוזכרו לעיל. ע"י כך, והודות להופעת טנק כבד יותר, מטיפוס "אנית-המרוץ", תהינה לצבא הבריטי שתי פורמציות, יותר מכוונות ונחות לתנועה ולשימוש, וכן להופעה יותר מאשר בנקודה אחת של החזית, אם כי כוח-המחץ שלהן שות לזה של הדיביזיה הננדת (המובילית) האחת לשעבר. יצוין כאן, כי לשם הגברת יכולתן של דיביזיות אלו, הן בהתקפה והן בתפיסה ממשית של שטחים נכבשים, הוגשמה המוטוריוזיה שלמה של שני הרגימנטים של "רובאים" שבצבא הבריטי. אלה הקרואים כרגיל, "ירוקי-המקטורן" (Green-jackets), הלא הם - Rifle Brigade ו-Royal Rifle Corps. 4 הגדודים האלה, המצוידים בשלמותם במכוניות-משא קלות מהירות-תנועה, משלימים את הרכבן של הדיביזיות המשוריינות. מהראוי להזכיר כאן, כי לע"ע רק הוחלט על הקמת הדיביזיה המשוריינת השניה ותהליך הקמתה וציודה ידרש זמן לא-מועט - יתכן, עד סוף השנה הזאת. על יסוד העובדות האלו נתאפשרה הודעתו של מיניסטר-המלחמה כי, צבא-המשלוח* הבריטי יכלול שש דיביזיות של הצבא הסדיר: 4 - של רגלים, ו-2 משוריינות. תכנית זו של "צבא-המשלוח" כללה גם שלש-עשרה דיביזיות של

* הדברים מכוונים כמובן, לצבא "השורה" בלבד, כי בחיל-המשמר של המלך נותרו עוד שני גדודים של פרשים, לתפקידי המאורה בעיקר.

צבא טריטוריאלי - 9 של רגלים, 3 - ממונעות, 1 - משורינת (על אלה - ראה להלן). כלומר, בסיה בשביל צבא המשלוח - 13 דיביויות של רגלים, 3 דיביויות ממונעות, ו 3 - משורינות. הודעה זו על צבא-משלוח (או בלשון החקופה האחרונה - כוח-שדה) בן 19 דיביויות, אם כי בעצם רק סך-מה את הקיים - עוררה הדים רבים: מתוכה נראתה האפשרות המחודשת של הופעת אנגליה בתור גורם ממשי בזירת מלחמה אירופאית. הורגש ההבדל לטובה בהיקפו של כוח זה בהשוואה ל צבא-המשלוח הבריטי ב-1914, אשר כלל שבע דיביויות להלכה, והצטמצם ב-5 בשלבו הראשון. אולם, נתעוררו גם ספיקות מרובים, לגבי ציודו ההולם, ובעיקר - אימונו המושלם, של החלק הטריטוריאלי ב-כוח-השדה המוצע.

בהזדמנות זו כדאי, אולי, להעיר כי בעיות מעין אלו של אימון ושל ציוד - עמדו ועומדות, אם כי בהיקף ואופי שונים, גם בפני הצבא הסדיר עצמו. מחצית-השנה האחרונה העידה על התקדמות עצומה בציודו של הצבא הבריטי, אם באוגוסט 1938 עוד רבים היו הגזודים אשר המקלע (מכונת-היריה הקלה) החדש ("ברן") היה מצוי בהם רק בתורת דוגמא - שנים, ארבעה או חמשה, - הרי בינואר - מרס 1939 הגיעו כולם למכסתם המלאה: כ 50 מקלע לבטליון. החל מפברואר חלה גם השתפרות בהספקת הטנקים הדרושים (ביחוד-הקלים), בארטילריה חלו לא רק שינויים אורגניזציוניים-טקטיים, אלא גם חידוש מרחיק-לכת כסוגי התותחים וההוביצרים (Howitzers). וידועה ההתקדמות, אם כי באיחור, בייצור תותחים אנטי-אוויריים "בינוניים" ובני 3.7 אינץ' (להבדיל מהקלים ביותר, המפגרים עדיין). אולם דוקא התחדשות זו של הציוד גרמה גם לקשיים נוספים באימון.

קודם כל התעוררה שאלת הרזרביסטים.

הרזרבה של הצבא הסדיר, המורכב ברובו הגדול מחילים אשר שרתו את שבע שנותיהם בשורות הצבא, תמנה השנה 139,000 איש. בלעדיה לא יתכן מלוי הפרצים ביחידות בתקופה הראשונה של המלחמה. אולם, אנשי הרזרבה טרם אומנו בכלי-הנשק החדשים, וזה גורע מתועלתם המידית. השנה ישתמשו בזכות החוקית לקרוא חלק מהם לאימון נוסף של שבועים. מספרם של מתאמנים אלה יהיה השנה - 1,000 קצינים ו-16,000 חייל.

מתבקשת, כאילו, המסקנה, שמספר זה דוקא של אנשים נדרש להתאמנות הנוספת, באשר הוא חופף בדיוק את המספר החסר עדין בצבא הסדיר כדי "הרכב" השלום המלא שלו, אך יתכן גם כן, כי החשבון מבוסס על צרכי האימון וההדרכה של אנשיה-מיליציה החדשה.

אולם, לא רק אימונם של הרזרביסטים העסיק הרבה את מפקדת הצבא. גם החיילים שבשירות האקטיבי היו זקוקים לאימון מהיר בשימוש כלי-הנשק החדשים - וביחוד הטירונים, אשר בגלל רבוי ההתנדבות לצבא, האחו שלהם גדול יותר השנה. על כן - ניתנו בפברואר הוראות להמעיט בדרגות הראשונות של האימון בלימוד הטכני של הנשק, להקדים לכל את היכולת הממשית להשתמש בו בקליעה.

ולזרו את ההדרכה הטקטית. אין ספק, שהשינויים הרדיקליים האלה בתהליך האימון, שנעשו מחויבי המציאות מפאת החששות לאפשרות של מלחמה בקרוב, הוכנסו גם מתוך התחשבות בצורך הגדול עוד יותר בשיטת הדרכת טירונים פשוטה ומהירה ככל האפשר בצבא הטריטוריאלי. כאן צריך לציין גם את הריפורמה של תרגילי הסדר הבריטיים, אשר העמדו על סדר של "שלשות", המתאים למבנה החדש של חיל-הרגלים (שלש כתות במחלקה, שלש מחלקות בפלוגה), והניחן ללימוד קל ומהיר.

הריאורגניזציה היסודית של מוסדות הינוך הקצינים, והקמתם של מוסדות חדשים להכשרה נוספת בשביל קצינים בדרגות התיכוניות (מפקדי פלוגות) משלימות את שורת האמצעים העיקריים אשר אחזו בהם כדי להבטיח את כושר האימון והפעולה של הצבא בתנאים החדשים.

כאן כדאי לציין, באיזה מחיר הצליחה הממקדה הבריטית לרכו את הכוחות ההכרחיים של צבא סדיר בשביל תכניתה רבת-הרושם של הגברת, כוחות-השדה. צרכי ההגנה האיספריאליים לא פחתו אלא גדלו בזמן האחרון, וחייבו את הגברת חילות-המצב בכמה נקודות מפתח שמעבר לים, מחוץ להודו. בגלל זה היה הכרח להעביר למקומות אלה גם מספר יחידות בריטיות. כך מפאת הצורך בהעברת יחידות נוספות לארץ-ישראל לא רק, נבלעו 4 הגדודים של רגלים וגדוד הפרשים אשר נלקחו מהודו, אלא נדרש גם משלוח, זמני של עוד 7 גדודים בריטיים מהמטרופולין. חסכון-מה הושג (ועוד יושג) ע"י הקמת יחידות ילידי-המקום. גדלן של אלה בנמלים ובמבצרים השונים היה עד כה 3.766 כעת מספרן הוא בין 9.500 ל-10.000. התוספות העיקריות הן של בני-מלטה, של מלאיים והודים בסינגפור, של סינים והודים בהונג-קונג, של בני-צ'ילון (בפעם הראשונה), ויתכן, גם של בני-קפריסין, ובוה טרם גדלתה הרשימה.

לאור זה, הרי הסיכום של כוח-הקרב הבריטי, המוכן לפעולה מהירה פחות או יותר מעבר-לים, ומחוץ לצבא-המצב בהודו, צריך היה להיות:

1. כוח-השדה בארץ-המטרופולין, 19 דיביויות.
2. הרזרבה של המזרח-התיכון (כארץ-ישראל), שתי דיביויות, בנות 8 גדודים כל אחת.
3. דיביויה, מובילית במצרים.
4. בריגדות בריטיות של חיל-המצב בניברלטר, במלטה, בסינגפור ובמזרח הרחוק.

היקף זה של כוחות-קרב בריטיים שונה בהרבה ע"י השינויים המכריעים בחלקם הטריטוריאלי, שחלו במשך החדשים אפרייל-יוני ש.ז.

3. הצבא הטריטוריאלי

בשנות 1937-1938 הסתעף למעשה הצבא הטריטוריאלי הבריטי לשני צבאות, בעלי פונקציות שונות. הסתעפות זו נגרמה, בראש וראשונה, ע"י ההכרח בסוג-

הגנה חדש, - הגנה בפני התקפות אויר. בזו אחר זו הוקמו דיביוזות אנטי-מטוסיות, תחילה על חשבון 14 הדיביוזות של הצבא הטריטוריאלי, מורשת העברי-בסוף 1938 התברר כי אין לפתח את הכוח האנטי-מטוסי החדש כדי הממדים הדרושים, וכן אין לשמור על יכולת מספקת של הדיביוזות הרגילות, מבלי רישורמה יסודית והפרדה ברורה. מאז הוחלט על ארגון 13 דיביוזות השדה, אשר נכללו אח"כ בתוך צבא-המשלוח, ומאידך גיסא - על הקמת קורפוס שלם להגנה אנטי-מטוסית, בעל 5 דיביוזות.

החשבון האסטרטגי החדש של כוחות הצבא הבריטי, שנערך במרס 1939, לא חייב שנויים עקרוניים לגבי הכוח הטריטוריאלי האנטי-מטוסי. ענף חדש זה של הצבא המיליציוני, שכל עצמו לא היה אלא פרי "מהפכה" אסטרטגית-אורגניזציונית באביב - סתיו 1938, עברה עליו תקופה של גידול סוער, וטרם הורגש הצורך בתמורות עקרוניות נוספות. אמנם, החלט על רבוי הדיביוזות שלו מ-5 ל-7, גידול זה יצרין, לפי הערכת מיניסטרוין-המלחמה, רבוי מספר הסוללות יותר מאשר ב-50% - ויתכן כי עד 100% יגיע הרבוי, כלומר עד כדי הכפלת הכוח הממשי. אולם הבעיה העיקרית של כוח זה במשך השנה האחרונה (וגם - עכשו) היתה כיצד לספק לו את ציודו בתותחים אנטי-מטוסיים מודרניים, בזרקורים ועוד, במידה המאפשרת התגוננות אפקטיבית בפני התקפות האויב.

ברם, לרגלי אקטואליות המלחמה ולרגלי הנסיון שנרכש בשעת המוביליזציה של ספטמבר 1938, (כאשר היחידות האנטי-מטוסיות של הצבא הטריטוריאלי היו, בפעם הראשונה בתולדות הצבא הבריטי, הראשונות - והיחידות - אשר נקראו "אל הדגל"), - החריפה גם השאלה בדבר "עובדים קבועים", שעליו להמצא תמיד ליד תותחי הסוללות האנטי-מטוסיות. כאן התבלטה סתירה ידועה בין האופי המיליציוני של יחידות טריטוריאליות אלו, שאנשיהן חיים בימי שלום חיי אורחים שקטים, לבין האפשרות החדשה של התקפה אוירית אויבת פתאומית, אפילו ללא הכרות-מלחמה קודמת. תחילה ניסו למלא את החסר ע"י הגדלת מספרם של אנשי-הצבא הסדירים (המקצועיים) העובדים ליד כל סוללה כזאת. אולם פתרון יותר רדיקלי ניתן רק בזמן האחרון, כאשר נתקבל בבית-הנבחרים "חוק כוחות המלואים וכוחות העזר" (Reserve and Auxiliary Forces Act), אשר אפשר לממשלה לקרוא אל הדגל את אנשי הרזרבות ואת חיילי הצבא הטריטוריאלי לא רק בפרוץ מלחמה, או אגב הכרזה מרעשה של מצב-חירום, אלא בכל זמן שיידרש. לפי הסדר שנקבע - כונס כבר הרבע הראשון של הרכב הדיביוזות האנטי-אוויריות לחודש של אימון אינטנסיבי, ואחריו - יגיע התור לאימון שכזה לכל אחד משלושת-הרבעים הנותרים, כל אחד מאנשי הסוללות מקבל אימון-שבועיים בתותחנות וקליעה במתנות מיוחדים, ושבועיים נוספים - ליד הסוללות עצמן (הנמצאות כרגיל בתוך הערים הגדולות או בקרבתן). הגדודים של הזרקורים מקבלים את אימונם בעיקר במחנות.

מרכז הכובד של התמורות האחרונות הוא ב"כוח-השדה" הטריטוריאלי. ארגונו מחדש על יסוד 13 דיביוזות שהוחלט עליו בנובמבר 1938, חייב

הפכה גמורה באימון, בצידוד ובארגון כאחד. אפילו 9 הדיביויות, אשר שמרו על השם הרגיל "דיביויות-רגלים", נתבעו, למעשה, לשנות שינוי גמור את כל צורתן. לא רק במספר יחידותיהן, אשר אף הוא, כמו בצבא הסדיר, צומצם (ביחס לגדודים של חיל הרגלים) מ-12 עד 9, אלא גם בכל זיוון ותכליתן. בולטים השינויים ביחס לשלש הדיביויות ה"ממונעות", שהן מהוות, בדרך כלל, הזיוון חדש בצבא הבריטי. דיביויות חדשות וקטנות אלו, (בנות שתי בריגדות בסיס, של 3 גדודים כל אחת), "מונעות" לפחות במדה השווה לזו של הצבא הסדיר, והן מכילות, כל אחת, גדוד נוסף אחד מסוג חדש. לגמרי - גדוד של צבא-אופנוע. גדודים אלה מצוידים, בעיקר, באופנוע עם "סירה", הנושא 3 אנשים ומקלע אחד מטיפוס "ברן". כל זה מקנה לדיביויה הממונעת מהירות-תנועה רבה עד לשדה הקרב. חוסר השריון, (פרט ליחידה של מכוניות משורינות שיכולים לצרף אליה ולמחלקות של "מסיעי-ברן"), מקרב את אופי היחידה בקרב עצמו לזה של דיביויות רגלים רגילה.

לעומת זאת, הרי הדיביויה המשוריינת הטריטוריאליה, אשר לפי הרכבה צריכה להיות פחות או יותר דומה לאחיותיה הסדירות, תבנה בעיקר על יסוד הטנקים. אלא שערכה בראשית המלחמה נעשה פחות ודאי לא רק מפאת הקשיים האוביקטיביים לאמן אימון מקצועי כל כך את אנשי-הצבא המיליציוני, כי אם גם בגלל העובדה, שהדיביויה הזאת בתור אורגניזציה קבועה, אינה קיימת משום-מה בימי השלום, ואימפרוביזציה רבה תדרש לאחר פרוץ המלחמה כדי להקים את מנגנונה האדמיניסטרטיבי והפיקודי, אשר ילכד ויכון את יחידותיה, שאינן מחוברות בימי שלום.

הסיכבה, החל מנובמבר 1938, היתה, כי את הצבא הטריטוריאלי מעמידים על אותו הבסיס ממש של צידוד וזיוון, כמו את הצבא הסדיר. אולם האמת ניתנה להאמר, כי לא היתה (וגם אינה) בסיסמה זו מידה מלאה של אמת. בזיוון חיל הרגלים המגמה אמנם היא כזאת. (על המציאות - עוד ידובר להלן). ברם, המוביליות של הפורמציות הטריטוריאליה עתידה, כנראה, לפגר גם בעתיד. מידת ה"מינוע" של תשע דיביויות הרגלים היא קטנה יותר, בעצם, בולטת בענין זה האוריאנטציה האחרת לגביהן כבר מתוך העובדה, כי את תפקיד חיל-הפרשים הדיביוני ממלאים בהן לא יחידות של מכוניות משורינות או טנקים קלים, אלא גדודים "מסויימים" של פרשים טריטוריאליים. בכלל, כל הגדודים של חיל-הפרשים זה "ניצלו" מגזירת המיכון - מה שעורר הדיספוק ברבים מגדודים מחוזיים אלה, חדורי המסורת הצבאית-האמזיצונית והחברתית של עדיפות האיש הרוכב, והלוחם הרוכב בכלל. היות ומספר הגדודים של חיל-הפרשים הטריטוריאלי הוא 15 - נותרו, מחוץ ל-9 גדודי הפרשים הדיביוניים, עוד 6 גדודים, אשר מהם הוקמו שתי בריגדות-פרשים בלתי-תלויות, היחידות בצבא הבריטי עכשו.

מבחינות אחרות (כגון-צירוף גדודים אנטי-טנקיים, יחידות אנטי-מטוסיות, "מינוע" התובלה באספקה) - חושינה דיביויות הרגלים האלו לצבא הסדיר,

ובמדה זו תהיינה ראויות להכלל, כגורמים של ממש, ב"כוח-השדה" האקספדיציוני בעתיד. ברם, כשאנו מדברים על "כוח-השדה" הטריטוריאלי חשוב לעמוד לא רק על הרכבו המדויק ועל מידת נכונותו לפעולה. בשביל לשמור על הפרספקטיבה הנכונה מהראוי לזכור כי עצם המושג של צבא טריטוריאלי בתור כוח אקספדיציוני הוא סטיה מוחלטת מיסודותיו של צבא זה בראשיתו. הצבא הטריטוריאלי לא נוצר ע"י לורד הולדיין לפני 30 שנה אלא כדי לשמש כוח-הגנה מקומי בשביל בריטניה, אשר ישחרר את מרבית הצבא הסדיר בשביל פעולות מעבר-לים. כיום, רק האגף האנטי-מטוסי (ואף הוא - בשנוי דמוח) נשאר נאמן לתפקידו הראשוני של צבא טריטוריאלי - הגנת הטריטוריה של המטרופולין. הפיכתו של עיקר הצבא הטריטוריאלי לכוח אקספדיציוני - היא ההופכת את ממדיה של בריטניה כמעצמה צבאית בעלת אופקים אירופאיים-קונטיננטליים.

עוד הצבא הטריטוריאלי עומד במאמציו לסגל את עצמו לתנאים הטכניים הארגוניים החדשים, עוד הוא עסוק ב"עיכול" רבבות טירוני שנספחו אליו במחצית השנה - סתו 1938 - חורף 1939 - וכבר באה הכרזת ראש-הממשלה (בסוף מרס) על הכפלת מספריו ביחידות "כוח-השדה" שלו. למעשה - היתה זאת יותר מהכפלה, כי מ"הרכב-השלום" של "כוח-השדה" הזה (130,000) צריך היה להגדילו עד כדי "הרכב-המלחמה" - 170,000 איש. ורק אחרי זה צריכות היו להתארגן היחידות השניות - על כל גדוד (בטליון) או רגימנט טריטוריאלי קיים - עוד אחד כמותו. מהן תתהווה הדיביזיות השניות, בכל מחוז ומחוז. שגם הן, בכללותן, תעמודנה על 170,000 איש. כלומר, תפקיד ההתרחבות שהוצג במלואו היה: מ-130,000 ל-340,000.

עם כל המפתיע שב"קפיצה" פתאומית זו - הצדיקה אותה ההתפתחות המספרית מאז. וזה - למרות ההודעה (בסוף אפריל) על הנהגת "אימון-החובה" לצעירים. באפריל ביתוד וגם במאי, היו מספרי ההתנדבות לצבא הטריטוריאלי - ללא תקדים, ובי 9 ביוני הגיע מספר המתנדבים החדשים למן ה-1 באפריל (ל"כוח-השדה" בלבד) ל-152,920 חיילים וקצינים. ע"י כך הושלמו כל הדיביזיות "הראשונות" של כוח-השדה הטריטוריאלי, והושגו שני שלישים של כוח האנשים הדרוש בשביל הדיביזיות השניות. הקצב הואט בזמן האחרון, אולם, כנראה, בסוף הקיץ יושלם עיצוב היחידות. ישנם, אמנם, פיגורים מכבידים במחוזות מסוימים, ודיספרופורציות (לעומת הדרוש) מענינות בפנית המועמדים לגדודים ולסוגי-צבא שונים.

סופולריות ביותר הן היחידות הממונעות, על סוגיהן השונים, וכמובן - גם הגדודים שיש להם מסורת היסטורית מפורסמת ומעמד חברתי מכובד. פרט מענין הוא, כי הכוחות האנטי-מטוסיים, אשר כוח-משיכתם בעבר היה קטן מאד, נעשו במחצית-השנה האחרונה מתחרה רציני ל"כוח-השדה" כמחוז-הפך למתנדבים. גרמה לזה הכרת האחריות להגנת ה"בית" העומד בפני סכנות, אך גם מעוט-הרצון ללכת עם כוח-השדה, למלחמות שמעבר לים, כעת מפנים את כל המועמדים שלמטה מגיל 27 ליחידות של שדה בלבד.

תאורן של הבעיות הארגוניות והלימודיות, אשר בהן נתקל הצבא הטריטוריאלי בהתפשטותו ללא-דוגמה זאת מחייב מאמר מיוחד.
אבל גם כאן אין אפשרות לעבור בשתיקה על הדעות השונות הרווחות בשאלת הזמן של סידור ואימון נוספים, שידרש לצבא זה לאחר פרוץ מלחמה. באורכה של תקופה זו תלויה האפשרות של משלוח „כוח-השדה“, בהיקפו המלא, לתעודתו אל מעבר לים.

בני-סמך שונים מעריכים את הזמן, שיידרש בשביל הכשרה צבאית מלאה ליחידות הצבא הטריטוריאלי לאחר התגייסותן, אל הדגל, הערכה שונה: - מששה שבועות ועד 6 חדשים. הודעת הור-בלישה, (על 13 הדיביזיות „הראשונות“), היתה, שהן תשלחנה לחזית אירופאית, במועדים שונים ולפי תכנית מודרנת. בכירור יותר מאוחר גילה, כי כל המשלוח עתיד להעשות תוך מסגרת של 6 חדשים. מתעורר מאליו הרעיון, כי דוקא הדיביזיה „המשורינת“ הטריטוריאליית היתה בודאי הנחוצה ביותר למשלוח בתור הראשון לחזית הצרפתית...

העיכובים העלולים לחול בהתרכזותו של „כוח-השדה“ בירת-המלחמה האירופאית גורעים הרבה מערכו האסטרטגי. מבלי לדבר כבר על הדיביזיות „השניות“ (אשר הרכבן „סירוני“ יותר מוכרח לדחות את הופעתן בשדה המלחמה למועדים עוד יותר מאוחרים), הרי אפילו עצם המושג של „כוח-שדה“ בן 19 דיביזיות (ולא של 32, כאשר יכול היה להיות ביתר עם הדיביזיות „השניות“) יהיה בלתי-ממשי במקצת לגבי צבא-צרפת, ביחוד אם הלז יותקף התקפה קשה ביותר דוקא בימים ובשבועות הראשונים של המלחמה, ואז תדרש לו העזרה המלאה כדי לשמור על ביצורי-הגבול המזרחי. והרי הביצורים הללו הם, מבחינה אסטרטגית-הגנתית, ולא רק אמוציונלית-סיסמתית בלבד, גם ביצורי-גבולה של אנגליה עצמה. נכונותם והופעתם מהירה של „הטריטוריאליים“ קובעים את ערכו של „כוח-שדה“ אנגלי גדול בתור חזיון צבאי ריאלי. אין פלא, כי בנקודה זו רוכזו מאמצים רבים, מדיינים גם בהצעת סופרו הצבאי של ה„טיימס“, לכנס את הטריטוריאליים בקיץ זה לחודש שלם של מחנה-אימון, במקום השבועיים הרגילים. אין ספק, כי זהו אחד האמצעים המקרבים את הצבא הטריטוריאלי לפעולה מהירה בשעת הצורך. אך אין כל בטחון בכך, כי המנגנון הלימודי והארגוני של צבא-בריטניה, העמוס כבר בלאו הכי ע"י תפקידים בלתי-רגילים, יוכל לקבל עליו גם את התפקיד הנוסף הזה. אין לסיים את הדיבור על מצבו של הצבא הטריטוריאלי בשעה זו, מבלי להוסיף כמה מלים על מצב זיונו בדרגה הנוכחית, לאחר ההתרחכות החדשה הגדולה.

הקפיצה המספרית, בהעדר רזרבות גדולות של נשק מוחסן, היתה מוכרחה לגרום קשיים, במשך כמה זמן חסרו רובים להרבה יחידות „שניות“. הדבר נבע כנראה, לא מתוך כך שבאנגליה לא היו רובים במספר הדרוש, אלא מהעדר כמה סידורים מקומיים, ועכשו, כפי שידוע, תוקן הדבר, לעומת זאת מורגש כעת ביותר מחסור בכלי-נשק חדישים, שטרם הספיקו לאגרום אגירה מוקדמת כל עיקר. מקלעי „ברן“

חסרו באביב לא רק לעומת המכסה המלאה ליחידה (52 לגדוד), אלא אפילו כדי צרכי אימון, וזה עיכב באופן רציני את מהלך האימון. עם זה – כדאי לזכור כי המקלע הישן מטיפוס „לואיס“ מצוי במספרים לא קטנים לרשותן של היחידות הטריטוריאליות – עד אשר תקבלנה את הזיון החדש. בתהליך האימון הורגשו גם העיכובים בהמצאת „מסיעי-הבנקנים“ – כלי רכב מנועיים מהירים, נמוכים ומשוריינים למחצה, הממלאים תפקיד חשוב מאד, בהובילן חלק ממכונות היריה של גדודי-הרגלים לעמדות-הקרב שבתוך איזור-האש של האויב. זהו כיום חלק-זיון המיוחד לחיל-הרגלים הבריטי, והמוסיף הרבה לכוחו.

קצב הרבוי של יחידות הצבא היה כה מהיר עד אשר הוכרחו הגדודים הממונעים ה„שניים“, וה„שניים“ של מכונות-היריה, שצריכים להיות את „בריגדת“ הסיוע של הדיביזיה המשוריינת הטריטוריאליה השניה – לדחות את מחנות האימון שלהם עד לאחר סיום המחנות של היחידות הראשונות, שאם לא כן יחסר להם לגמרי-הציוד לאימון. אך גם ביחידות המאושרות יותר יספיקו מכוניות-המשא הקלות של חיילים, האופנועים הצבאיים, ה„ברנלים“, הרובים האנטי-טנקיים והמרגמות – רק במדה הדרושה בשביל תפקידי-אימון. לפי הידיעות האחרונות צריך ציוד-אימון מלא זה להתבטא ב־12 מקלעי-„ברן“ לגדוד „ראשון“, וב־8 – לשני, מכל זה מתברר עוד יותר ההכרח של מאמץ אינדוסטריאלי נוסף, ללא-תקדים בימי שלום בחיי החרושת הבריטית.

מה גדול המאמץ לשחרר את כל הכוחות המתאימים בשביל משלוח „כוח-שדה“ אל מעבר לים – מעידה ההחלטה על הרחבתן הגדולה של „פלוגות ההגנה הלאומית“ (National Defence Companies). פלוגות אלו, אשר עד לזמן האחרון כללו 6,500 איש, מורכבות מחיילים וקצינים, שלפי גילם יצאו כבר לגמרי מגיל השירות האקטיבי, אפילו ברורבה. הן מיועדות לשמירת מוסדות ונקודות חשובות (גשרים, תחנות-רכבת, תחנות-כוח, בריכות נפט וכיו"ב) בארץ המטרופולין בזמן מלחמה, ותפקידן העיקרי – לשחרר את החייל הצעיר, הסדיר או הטריטוריאלי, לשם תעודתו הישרה – לסעולות בחזית.

4. המיליציה

יתכן, כי הריפורמה המרחיקה-לכת ביותר מכל היבול העשיר של אביב 1939, – הנהגת „חובת-אימון“ צבאית בימי שלום, – תזכה כאן לתיאור הקצר ביותר. מסגרת המאמר הזה אינה מכוונת לניתוח התפתחות המושגים הצבוריים של האנגלים בעניני הגנת המדינה, ושלוכה המעשי של המיליציה לתוך מערכת הצבא הבריטי – טרם הספיק להתברר במידה הדרושה. רק הנסיון של השנה הקרובה עשוי להבהירו לנו יותר. כעת אפשר לציין רק ציונים קצרים – ולהביע סברות מספר לגבי התוצאה הכללית של הצעד החדש.

עם כל ערכה המהפכני מבחינה עקרונית, הרי התחוקה החדשה לא תשנה בבת-אחת את פני מערכת-המלחמה הבריטית, 310,000 הוא מספר הגברים

בבריטניה הגדולה בגיל בין 20 ו-21, שאפשר לגייסם השנה לתקופת 6 חודשים של אימון צבאי. אולם, לדגלי גורמים שונים מעריכים את מספרם של אלה אשר יקראו למעשה, רק ב-200,000. יש לציין כי מבחינה מספרית אין שנה זו שנה תקינה. ב-1918-1919 היתה הילודה מושפעת עדין מתנאי המלחמה, ומספר האנשים, אשר יגיעו לגיל האימון הצבאי ב-1940 וב-1941 – יהיה גדול בהרבה מזה של 1939. את התנובה המשוערת של שלושת השנים (זוהי תקופת תקפו הנוכחי של החוק החדש) אפשר להעריך כקרובה לשלושת רבעי מיליון.

200,000 האיש של 1939 לא ייקראו לאימון בבת-אחת. הדבר יעשה בארבעה גיוסים, כל אחד – של 50,000 איש בערך. הראשון – ביולי, השני – בספטמבר. מארבעת הגיוסים של השנה ילכו, כנראה, לכוח-האוויר כ-6,000 איש מכל גיוס, ולצד-הים – מ-6,000 עד 7,000 במשך השנה. מהיקף – פחות מחצי בכל גיוס יאומנו לצרכי „כוח-השדה“, אלה מהם (הרוב), אשר יצורפו אל חי-ההרגלים, יבלו את החדשים הראשונים בתוך פלוגה מיוחדת בתחנת-האימון (Depot) של אחד הרגימנטים הסדירים של חיל הרגלים. כעבור החדשים האלה (של אימון אלמנטרי ביותר והכשרה פיסית כללית), יפנו את מקומם בתחנות האימון לפלוגה חדשה (מהגיוס השני, השלישי, הרביעי). את החדש השלישי והרביעי יבלו בתוך פלוגת-מיליציה מיוחדת, המצורפת אל הגדוד של רגימנט זה הנמצא בארץ-המטרופולין*. זאת תהיה תקופת ההדרכה בשורות המחלקה והפלוגה ובאימון טקטי אלמנטרי. במשך שני החדשים האחרונים יעבדו המיליציונרים בתוך הפלוגות הרגילות של הגדוד, כי לאחר שסיגלו להם את הידיעה ההכרחית והתרגלו לאוירת הצבא – אפשר לקוות שחדשים אחרונים אלה יקנו להם את ה-„ליטיש“ האחרון, בתקופה זו תנתן להם גם ההכשרה המסתעפת לתפקידי מקצוע והתנסות, המרובים כל כך ביחידה של צבא חדיש. אנשי חיל-התותחנים יב'ו חלק יותר גדול מזמן שירותם בתוך תחנות האימון המוקדם. אנשי הפורמציות ומשורינות (אלפים לשנה) יבלו בהן את כל ששת החדשים (בהתאם לאופיה המרכב של ההכשרה).

יצוין, כי במשך החדשים הראשונים תעשה בחירה מדוקדקת של המוכשרים ביותר מבין אנשי-המיליציה, ואלה ישלחו, למשך החדשים האחרונים, ל-„אגף של מפקדי-כתות“ שליד ה-„ית-ספר צבאי“, את אלה, שקבלו הכנה מוקדמת ב-„קורפוס להכשרת קצינים“ בבת-י-ספר ואוניברסיטאות – ודאי שיעדיפו בהזדמנות זו.

בכל גיוס חלק ניכר מאד של המתגייסים, (עד 18,000 איש בגיוס הראשון), יסופחו אל חיל-ההגנה האנטי-מטוסי. להם ינתן אימון מוקדם של 3 חודשים. מתוך האינפורמציה המצויה קלזה עדין לקבוע בודאות, אם למשך שלושת החדשים האחרונים של כל גיוס כזה הם ישלחו אל הגדודים החדשים של תותחים וזרקורים אנטי-מטוסיים העומדים בארגונם, או שהם יחליפו (ודבר זה מתקבל יותר על הדעת) את ההרכב ה-„טריטוריאלי“ של היחידות האנטי-מטוסיות שנקראו

* בהתאם לאורגניזציה של הצבא הבריטי, אשר למיה אחד משני הגדודים של רגימנט-הרגלים נמצא חמיר מעבר-לים.

אל הדגל בארבע משמרות בנות 22.000 איש, לתקופת חודש אחד כל משמרת לשרות רצוף ביחידת א.מ.מ. במקרה זה, החל מאוקטובר, (כאשר יסתים שירותה של המשמרת הטריטוריאליה הרביעית והאחרונה), תובטח שוב העמידה המתמדת על המשמר של כל הפורמציות האנטי-מטוסיות, כשהן מקימות למעשה ע"י כוח של 20% בערך מהרכב הפעולה הקבוע שלהן. בדרך זו יכולה להפתר הבעיה הקשה של הגנה א.מ.מ. מתמדת, (ראה לעיל, על הכוח הא.מ.מ. בפרק על הצבא הטריטוריאלי).

כל אנשי המיליציה אשר יסיימו את חוק-אימונם - תעמוד לפנייהם הברירה: או הרשמה ברזרבה של הצבא הסדיר, או הצטרפות אל שורות הצבא הטריטוריאלי. קשה לנבא איזו נטיה תהא גוברת, ביחוד - לאחר שכבר נתברר דברי המתנבאים כי יעלה על המידה מספר המבקשים לעשות את ימי-אימונם בתור אנשי-מיליציה בצי או בכוחות האוירי. מכל מקום, הן ע"י רבוי הרזרבה העומדת לרשות הצבא הבריטי (ואת היתה תמיד נקודתו החלשה לעומת צבאות אירופה הקונטיננטליות), והן בדרך של חיזוק היסוד המאומן בתוך הצבא הטריטוריאלי, עתידים אנשי המיליציה החדשים לשנות שינוי מכריע את היקף כוחה המזוין של אנגליה בכל מלחמת-יבשה. אלא שהשינוי הזה יבוא בהדרגה.

מתוך הפרקים האלה, המכילים רק תיאור קצר וסכימטי ביותר של הריאורגניזציה הצבאית הבריטית, נשקף המאמץ העצום אשר הושקע בנסיון להקנות, כאילו בקפיצה, לעם האנגלי כוח צבאי הדומה לזה שנצטבר בארצות יבשת אירופה כפרי התפתחות ארוכה. רבנות קצינים וסגני-קצינים לשעבר נחגיסו, בשכר או בהתנדבות, לעבודת ההדרכה - וביניהם נִסְרְגְּים של מלחמת דרום אפריקה, בכל קצוות אנגליה מחפשים חיפוש קדחתני אולמות בשביל אימון הטירונים, דירות למטותיהן של היחידות החדשות. לע"ע משתמשים בכתי-ספר, באולמות צבוריים שבכפרים, וכיו"ב, ובינתים בונים צריפים חסרים מדים - ועל תעשית הטכסטיל הוטלו תפקידים חדשים, נקבע ועד מיוחד, הוזמנו מליונים מדים - ומקיים, כי במחנות הקיץ יקבלו הטריטוריאליים החדשים כל אחד חליפת-מדים.

נוכח תמונה זו של תכונה קדחתנית, נוכח תפקידי האספקה העצומים, שהוטלו כעת לא רק על שכמה של התעשייה הצבאית בלבד (וכיום מקיף מושג התעשייה הצבאית כמעט את כל ענפי החרושת המסלורגית, המכנית והחמימה), אלא גם על כלל מפעלי הייצור שבמדינה - נעשית מובנת ביותר ההחלטה של-ממשלת בריטניה להקים, סוף סוף, לאחר סירובים רבים, את המיניסטריון המיוחד לאספקה. תפקידו של המיניסטריון הזה - נוסף על גיוס כל המשק האנגלי למלוי צרכיה של התכונות צבאית - הוא רחב כל כך, שמחייב הערכה יסודית ומקפת. יצוין כאן רק, כי למיניסטריון זה, העומד רק לגשת לפעולתו, הוענקו סמכויות רחבות ביותר של פיקוח וכפייה ביחס לתעשייה, שאין דוגמתם בתולדות

אנגליה בימי שלום. והן אידנטיות לאלו של המיניסטריין לתחמושת* בומן מלחמת 18-1914. למעשה, יצטמצם לעת עתה המיניסטריין החדש בהבטחת הדרוש לצבא היבשה, והבעיה על תיאום ענייני האספקה לשלשת השירותים המזוינים (יבשה, ים ואויר) - טרם ניתן לה פתרון שלם. מכל מקום - גם בהיקף פעולתו המוגבל עומד המיניסטריין הג'נ'ל להוציא השנה 144,000,000 לירות, וחבר העוברים הנתון לפיקוחו הישר - מספרו כ-50,000 איש. בחזית משקית זו - יתכן שיוכרע גורלה הצבאי של אנגליה, לא פחות מאשר במחנות-האימון או אפילו בשדות הקרב עצמם.

מהראוי הוא לעשות נסיון של סיכום הכוח הצבאי, אשר יעמוד לרשותה של בריטניה לאחר הגשמת הריפורמות של 1939 - לפחות, מבחינה מספרית. (כמובן, רק ע"י המצאת הציוד הדרוש אפשר יהיה להבטיח את ערכם הצבאי של המספרים האלה).

אם התגשם התכנית במלואה - אפשר להניח כי בסוף השנה הזאת יכלל הצבא הבריטי, המתגייס מקרב תושבי הממלכה המאוחדת, את המספרים הבאים (כמספרים עגולים): -

בס"ה - 1,081,000 איש. ב-1.1.1939 - היו ס"ה של האנשים בשורות הצבא הבריטי, ובכל ארגוניו המיליציוניים והרזרביים רק כ-585,000. וב-1.1.1938 היה המספר עוד ב-100,000 פחות. כעבור שנתיים נוספות עלולים מספרים אלה להגיע עד כדי 1,600,000 איש, בערך. אם נזכור את הפורמולה של המלחמה בזמננו (לגבי צבא המזוין לפי רמת הטכניקה החדשה), כי שבעה אנשים דרושים לשם ייצור והספקה בעורף, בכדי לקיים חייל אחד בחזית - נבין, מדוע רבו באנגליה, גם מבחינה צבאית גרידא, ולא רק מגימוקים מוסריים, חברתיים או פוליטיים, הפקפוקים, בדבר הרחבה כל כך מרחיקה לכת של מסגרת הכוחות המזוינים, ומדוע רבו כל כך התביעות לקביעת סוגים רבים (ומרובי-מספרים) של פועלים, תכנאים ואנשי-מקצוע בתור "שמורים" בפני כל חובת-צבא או גיוס. ברם, כל הנושא הזה של החלוקה התכליתית של כוחות-האומה בשעת מלחמה, מחייב בירור וליבון לתור, לגופו ולשמו.

מלים ספורות מספיקות לסיכום התאור שלנו ולציון האפשרויות שהעתיד צופן בחובו. הכוח המזוין הבריטי נכנס לשלב-התפתחות חדש לגמרי. אם כי אין כל אפשרות לראות את הכוח הזה באורו הנכון בלי בדיקה יסודית של הצי וכוח האויר על הרכבם ותפקידיהם ועל התרחבותו העצומה של האחרון ביחוד, הרי מכל מקום ברור, שמעכשיו ולמשך פרק זמן ארוך, (לכל הפחות - למשך כל התקופה אשר בה יהיה תפקיד רציני לצבא-היבשה במניעת יסוד בסיסי-אויר אויבים בקרבתה של אנגליה), תהיה בריטניה לא רק חולשת על ימים ומתחרה על השלטון באויר, אלא גם מעצמה צבאית חשובה.

ברם, אין לראות את צבא היבשה, (וביחוד את צבא היבשה של מדינת-אי

הסמוכה ליבשת אירופה, כבריטניה הגדולה), כדבר נפרד מהמסגרת המקיפה של כוחות-מלחמה, הכוללת את צייהים וצייהאוויר. רק ראייה בהירה של תפקידי שנים אלה יכולה לאפשר לנו גם שיקול יותר מדויק של הסיכויים בקונפליקט אירופאי מזוין. אולם, המאמר הזה מוקדש לא לביירוים אסטרטגיים-כלליים, אלא לפרק המצומצם יותר של הריפורמה הצבאית הבריטית. אך גם כאן מן ההכרח הוא להדגיש, שערכו הממשי של צבא תלוי ביכולתו להיות בזמן הדרוש במקום הדרוש.

לאחר פתרון הבעיות המרכבות של העברת צבא גדול מאנגליה ליבשת אירופה, ושל הבטחת הספקתו בהיותו בחזית – יוכל הצבא הבריטי החדש והמורחב למלא תפקיד מכריע וגורלי בהגנת המערב בתוך מלחמה אירופאית כללית. רמת יכולתו האוביקטיבית לכך תהיה מותנית בשלושה גורמים: אימון ראוי וכושר-קרב של חייליו; ציוד בכל מערכת הנשק החדש הדרוש לפי התכנית; ארגון המותאם להתגיסות ולפעולה מהירה של כל הפורמציות, אשר מהן הוא מרכב. גורם הזמן עלול להכריע יותר במערכות-המלחמה בעתיד הקרוב, מאשר הכריע באיזון תקופה קודמת שהיא של ההיסטוריה הצבאית.

קצב פעולת ההזדיונות וההתאמות באנגליה בתקופה האחרונה מעורר את התקוה כי שלשת התנאים הללו יקוימו בשלימותם בעתיד הקרוב ביותר. וטוב הדבר, כי הרי חשיבותו של גורם הזמן תוקפה יפה גם לגבי האיסטדיה של התכונות. רק מאמצים נמרצים ומהירים ביותר בשטח האימון, הציוד והארגון הצבאיים יכולים לאפשר לאנגליה ליהנות מפרי הריפורמות הגדולות של השנה הזאת. רק התאמת כל המנגנון המשקי וכל המכונה הצבאית של בריטניה לצרכי התכונות והתגוננות דחופות – יכולה להכשיר את הצבא הבריטי לעמידה במבחן התמור אשר לא מהנמנע הוא שעוד יצטרך לעבור בו – ואשר כל-כך חשוב כי ידע לצאת מתוכו לא רק בכבוד, אלא גם בהצלחה.

יוני 1939

ג. ב.

מאז הכתב המאמר חלו תמורות לא מועטות. פחתו בהרבה הסכויים לשלום, אך בינתיים התגבר כוחה הצבאי של בריטניה בקצב שעלה על המשוער. מחנות הקיץ קידמו את הצבא הסדיר, את ה"טריטוריאליים" ואת אנשי המיליציה. ביחוד בהכשרתם הטקטית ובשימוש בנשקם החדש. עיקרון ההתנדבות המונח ביסוד צבאה של אנגליה לא הכויב. בצרונו של צבא היבשה האנגלי הנו אחת הערובות לעוזה של חזית ההגנה האירופאית.

א. א.

שלהי אוגוסט.